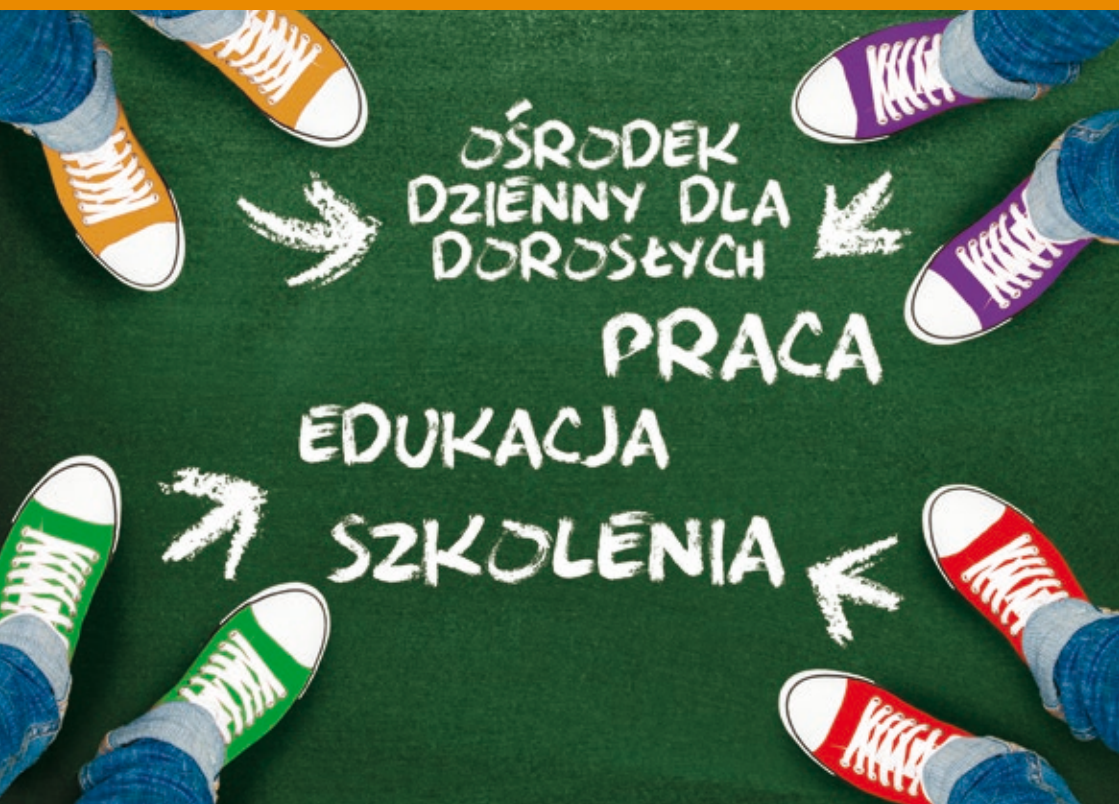

Planowanie życia po szkole

Poradnik dla uczniów ze specjalnymi potrzebami
edukacyjnymi i ich rodziców lub opiekunów

NCSE 2016

W rozumieniu niniejszego dokumentu wyraz „rodzic” obejmuje także prawnych opiekunów dzieci.

Spis treści

Wprowadzenie	2
Część 1: Dla uczniów myślących o dalszej nauce w szkole zawodowej lub ogólnokształcącej	6
Część 2: Dla uczniów, którzy chcą pójść od razu do pracy	9
Część 3: Dla uczniów wymagających intensywnego wsparcia	10
Przydatne kontakty	14

Wprowadzenie

Istnieje wiele sposobów przygotowania się do życia po szkole.

Podstawą jest właściwe przygotowanie i planowanie. Nigdy nie jest za wcześnie, aby pomyśleć i zaplanować, co chcesz robić w życiu oraz jakie kroki podjąć, by to osiągnąć. Czy po zakończeniu szkoły zamierzasz od razu zacząć pracę, czy chcesz dalej się kształcić lub szkolić? Czy potrzebujesz dalszego wsparcia po zakończeniu nauki?

Najważniejszą rzeczą w szkole ponadpodstawowej jest nauczyć się samodzielności. Dzięki temu będziesz gotowy(-a), by podjąć kolejne kroki. Samodzielność dla każdego może oznaczać co innego, ale może ona obejmować między innymi: przejęcie

odpowiedzialności za własne decyzje; samodzielne przejazdy autobusem lub pociągiem; gospodarowanie własnymi pieniędzmi; nauczenie się gotowania; dbanie o własne rzeczy; przygotowywanie posiłków; umawianie się na spotkania ze znajomymi itp.

Skorzystaj z pomocy szkoły lub rodziców, aby opracować plan działania po zakończeniu nauki, tak by czuć się pewniej na wybranej ścieżce kariery. Jeśli w szkole masz indywidualny tok nauczania, możesz poprosić o wyznaczenie celów pośrednich, które pomogą Ci rozwijać swoje umiejętności potrzebne w miejscu pracy lub w dalszej edukacji.

**Podstawą udanego wejścia
w życie po szkole jest
odpowiednie przygotowanie
i planowanie.**

To naturalne, że po zakończeniu nauki w szkole masz mieszane uczucia. Martwisz się, czy znajdziesz odpowiednie dla siebie zajęcie i czy uda Ci się zrobić następny krok.

Niektórzy młodzi ludzie bardzo ciężko znoszą zmiany i z żalem rozstają się z nauczycielami, których poznali w szkole. Jeśli uczęszczałeś(-aś) do szkoły lub klasy specjalnej to jesteś pewnie przyzwyczajony(-a) do niewielkiej liczby uczniów w klasie i prawdopodobnie bardzo dobrze znasz swoich nauczycieli i innych pracowników szkoły.

Będzie łatwiej, jeśli wcześniej pomyślisz o tym, co robić po zakończeniu szkoły i przygotujesz się do tego. Mogą Ci w tym pomóc rodzice i nauczyciele. Nigdy nie jest za wcześnie, aby zastanowić się, co chcesz robić po szkole i dobrze to zaplanować. Dowiedz się od nauczycieli, jakie umiejętności musisz zdobyć, aby móc rozpocząć pracę po zakończeniu nauki. Rodzice też będą mogli pomóc Ci w tej sprawie, kontaktując się z odpowiednimi osobami w Twoim imieniu.

Dla osób kończących naukę dostępnych jest wiele możliwości dopasowanych do różnych poziomów umiejętności i zainteresowań w zależności od tego, czy chcesz od razu rozpocząć pracę, czy też kontynuować naukę przez kolejnych kilka lat.

Ważne, aby poznać jak najwięcej możliwości, kontaktując się odpowiednio wcześniej z właściwymi osobami i instytucjami, i w ten sposób spełnić swoje potrzeby. Mamy nadzieję, że niniejsza broszura zachęci Cię do przemyślenia i zaplanowania następnego kroku.

**Ważne aby kończąc naukę
w szkole, zapoznać się z jak
największą liczbą możliwości.**

Część 1:

jest przeznaczona dla osób, które po zakończeniu szkoły chcą się dalej kształcić lub podnosić swoje kwalifikacje.

Część 2:

jest przeznaczona dla osób, które zaraz po szkole chcą zacząć pracę.

Część 3:

jest przeznaczona dla osób, które mogą wymagać większego wsparcia, aby podążać wybraną ścieżką kariery. Są to najczęściej uczniowie ze złożonymi zaburzeniami w uczeniu się, którzy mogą mieć także inne trudności, na przykład fizyczne lub komunikacyjne.

Część 1:

**Dla uczniów
myślących o dalszej
nauce w szkole
zawodowej lub
na uczelni**

Dalsza edukacja na poziomie średnim, na przykład kursy potwierdzone specjalnym świadectwem, tzw. *Post-Leaving Certificate* (PLC), stanowi kolejny etap na drodze uzyskania pracy lub podnoszenia swojego wykształcenia i kwalifikacji. Wiele kursów PLC pozwala uzyskać kwalifikacje na poziomie FETAC poziom 5 lub 6, które otwierają drogę na studia lub do otrzymania zatrudnienia.

Szkolenia zawodowe obejmują kursy dostosowane do danego miejsca pracy lub praktyki zawodowe. Kursy te organizowane są przez SOLAS oraz rady kształcenia i szkoleń.

Wykształcenie wyższe obejmuje kursy organizowane przez uniwersytety i politechniki i koledże oraz inne prywatne instytucje edukacyjne. Instytucje te oferują możliwość uzyskania wykształcenia na poziomie odpowiadającym tytułowi licencjata lub magistra. Niektóre oferują kursy zakończone uzyskaniem świadectwa lub dyplomu.

Wiele koledżów i uniwersytetów prowadzi specjalne programy kształcenia, tzw. *Disability Access Route to Education* (DARE) dla studentów z niepełnosprawnością i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Programy DARE zapewniają dostęp do miejsc o ograniczonych wymogach punktowych dla studentów, którzy mieli dodatkowe trudności edukacyjne na poziomie ponadpodstawowym ze względu na swoją niepełnosprawność.

Pamiętaj! Jeśli nie jesteś niezależny finansowo, musisz omówić swoje plany z rodzicami.

Listę przydatnych kontaktów dla osób zainteresowanych dalszą edukacją, szkoleniami zawodowymi i studiami podano na końcu niniejszej broszury.

Większość koledżów na poziomie trzecim zatrudnia asystentów osób z niepełnosprawnością, którzy udzielą Ci potrzebnego wsparcia podczas studiów.

Jak się przygotować?

2. lub 3. rok szkoły ponadpodstawowej:

- Porozmawiaj z rodzicami, doradcą zawodowym lub innymi nauczycielami w szkole na temat wyboru przedmiotów, gdyż może mieć to wpływ na rodzaj kursów, jakie będziesz mógł(a) odbyć po skończeniu szkoły.
- Poproś doradcę zawodowego i innych nauczycieli o poradę w kwestii dostępnych dla Ciebie możliwości po skończeniu szkoły.
- Pamiętaj, aby uwzględnić swoje mocne strony i zainteresowania – zapytaj nauczycieli i rodziców, co sądzą o Twoich umiejętnościach, mocnych stronach i potrzebach.
- Sprawdzaj przydatne strony internetowe w poszukiwaniu kursów, które Cię interesują.

Dwa lata przed zakończeniem nauki:

- Porozmawiaj z rodzicami i nauczycielami na temat procesu aplikacji, w tym dostępnych udogodnień dla osób z niepełnosprawnością.
- Kontynuuj sprawdzanie przydatnych stron internetowych.
- Sprawdź, jakie kursy oferują różne koledże i uniwersytety i poszukaj w ich prospektach rzeczy, które Cię interesują.

Czasem trudno jest zdecydować, który kurs wybrać i wypełnić szczegółowe formularze. Jeśli potrzebujesz pomocy, zwróć się do rodziców lub nauczycieli.

- W razie potrzeby skontaktuj się z lokalnym biurem **SOLAS** i radami kształcenia i szkoleń (**ETB**), które odpowiadają za realizację programów szkoleń zawodowych.

Ostatni rok szkoły:

- Bierz udział w dniach otwartych.
- Uzyskaj informacje na temat programów DARE i możliwości uzyskania wsparcia na interesujących Cię kursach.
- Zgłoś się na wybrany przez Ciebie kurs.
- Weź udział w rozmowie kwalifikacyjnej, jeśli zostaniesz o to poproszony(-a).
- Uwzględnij swoje miejsce zamieszkania, możliwości dojazdu na kurs i ewentualne opłaty.

Kiedy zostaniesz przyjęty(-a) na kurs:

- Skontaktuj się z pracownikiem odpowiadającym za kontakty z osobami z niepełnosprawnością.
- Dowiedz się, czy przysługuje Ci dofinansowanie i możliwość uzyskania wsparcia.
- Upewnij się, że masz wszystkie konieczne informacje na temat terminu rozpoczęcia kursu, możliwości dojazdu, opłat itp.
- Zorganizuj sobie odpowiednie zakwaterowanie, jeśli musisz nocować poza domem.
- Potwierdź, jak będziesz dojeżdżał(a) do pracy lub na uczelnię i z powrotem.

Część 2:

Dla uczniów, którzy chcą pójść od razu do pracy

Niektórzy młodzi ludzie po skończeniu szkoły chcą **od razu pójść do pracy**. Uczestnictwo w praktykach zawodowych jeszcze w szkole może być dobrym sposobem na zorientowanie się, jaką pracę chcesz wykonywać, a jakiej nie. Praktyki zawodowe możesz odbywać na różne sposoby: w weekendy lub podczas wakacji w ramach organizowanych przez szkołę programów przystosowawczych.

Jeśli chcesz podjąć pracę zaraz po skończeniu szkoły, wówczas warto:

- Wziąć udział w programie roku przejściowego, jeśli taki jest organizowany w szkole.
- Przygotować Curriculum Vitae (CV) – porozmawiaj z doradcą zawodowym, innymi nauczycielami lub rodzicami, którzy będą mogli doradzić Ci w tej sprawie.
- Sprawdzaj oferty pracy w gazetach i na stronach internetowych.
- Kontaktuj się z pracodawcami w Twojej okolicy.

Listę przydatnych kontaktów dla osób szukających pracy podano na końcu niniejszej broszury.

Część 3:

Dla uczniów wymagających intensywnego wsparcia

Większość młodych ludzi po skończeniu szkoły ma nadzieję wcześniej czy później rozpocząć pracę. Niektórzy wymagają dodatkowego indywidualnego wsparcia, aby móc w pełni wykorzystać swój potencjał i żyć w sposób możliwie jak najbardziej samodzielny. Istnieje w tym względzie wiele możliwości.

Możliwości aktywizacji osób wymagających intensywnego wsparcia

Ośrodek Doradztwa Zawodowego HSE pomaga osobom z niepełnosprawnością w znalezieniu szkoleń odpowiadających ich potrzebom. Ty albo Twoi rodzice możecie skontaktować się z tym ośrodkiem za pośrednictwem lokalnego oddziału HSE. Wyznaczony zostanie doradca, który spotka się z Tobą i Twoją rodziną czy pełnomocnikiem. Może też podjąć ścisłą współpracę z Twoją szkołą.

**Istnieje wiele możliwości
aktywizacji osób wymagających
intensywnego wsparcia, które
kończą naukę w szkole.**

Twoje potrzeby mogą zostać spełnione poprzez:

- program szkoleń rehabilitacyjnych HSE**lub**
- dzienną opiekę HSE dla dorosłych**lub**
- Zapewnienie możliwości kształcenie w ogólnodostępnych placówkach edukacyjnych (patrz pkt 1 powyżej).

HSE zapewnia szkolenia rehabilitacyjne i opiekę dzienną dla dorosłych z następującymi rodzajami niepełnosprawności, którzy wymagają intensywnego wsparcia:

- Niepełnosprawność intelektualna
- Niepełnosprawność fizyczna
- Niepełnosprawność sensoryczna (osoby niesłyszące i niedosłyszące lub niewidome i niedowidzące)
- Problemy ze zdrowiem psychicznym
- Spektrum zaburzeń autystycznych

Szkolenia rehabilitacyjne – są to kursy szkoleniowe finansowane przez HSE w celu kształtowania umiejętności życiowych, społecznych i podstawowych umiejętności zawodowych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem lub osób ze złożoną niepełnosprawnością fizyczną. Kursy trwają zwykle od dwóch do czterech lat. Kursy takie mogą otwierać drzwi do dalszej możliwości w zakresie edukacji i szkoleń.

Opieka dzienna dla dorosłych to programy finansowane przez HSE służące zapewnieniu opieki dziennej i wspomaganego zatrudnienia oraz dobrowolne programy zatrudnienia dla osób wymagających intensywnego wsparcia. Programy te są przeznaczone dla osób wymagających intensywnego wsparcia przez całe życie Pomagają one tym osobom dokonywać wyborów i robić plany, które pozwalają im być aktywnymi, niezależnymi członkami społeczności.

Co musisz zrobić, żeby się przygotować?

Ty i Twoi rodzice powinniście:

- Zwrócić się do szkoły lub ośrodka ds. niepełnosprawności HSE z pytaniem o kursy lub programy dostępne w Twoim regionie i dowiedzieć się, czy spełnią one Twoje potrzeby.
- Zapoznaj się z pkt 9 broszury NCSE na temat możliwości dalszego kształcenia i szkoleń po zakończeniu szkoły (Post-School Education and Training), w którym przedstawiono informacje na temat szkoleń rehabilitacyjnych HSE i opieki dziennej dla dorosłych. Broszura jest dostępna na stronie internetowej NCSE pod adresem: <http://ncse.ie/wp-content/uploads/2014/10/NCSE-Post-School-Education-Training.pdf>.
- Zgłoś się do **ośrodka ds. niepełnosprawności HSE**.
- Dowiedz się czy istnieją możliwości dofinansowania z lokalnego **ośrodka ds. niepełnosprawności HSE**.
- Pobierz listę możliwości wsparcia dostępnych dla osób korzystających z opieki dziennej ze **strony internetowej HSE** www.hse.ie.

**W sumie musisz
przemyśleć
następujące
kwestie:**

- 1.** Jaki rodzaj pracy lub kursu edukacyjnego najlepiej odpowiada moim mocnym stronom i umiejętnościom?
- 2.** Jakie rodzaje wsparcie będą dostępne na następnym poziomie? W jaki sposób będą spełnione moje specjalne potrzeby?
- 3.** Czego mogę się dowiedzieć na temat możliwości dostępu dla osób z niepełnosprawnością?
- 4.** Jakie opinie i orzeczenia specjalisty są wymagane by uzyskać wsparcie?
- 5.** Czy jacyś moi znajomi uczestniczą w tym samym kursie?
- 6.** Czy są jacyś byli uczniowie mojej szkoły, z którymi mogę porozmawiać na temat tego kursu?
- 7.** Jeśli coś mnie zaniepokoi lub coś pójdzie nie tak, to z kim mogę porozmawiać?
- 8.** Jak mogę się ubiegać o ewentualne dofinansowanie?
- 9.** Czy jest opcja rezerwowa, jeśli mój wybór okaże się nietrafny?

Przydatne kontakty

Ogólne

Informacje dotyczące kariery zawodowej	www.careersportal.ie	Portal poświęcony sprawom kariery zawodowej
Informacje obywatelskie	www.citizensinformationboard.ie	Komisja ds. Informacji Obywatelskich
Ośrodek ds. niepełnosprawności HSE/lokalny ośrodek zdrowia	www.hse.ie	HSE
Informacje na temat studentów z niepełnosprawnością	www.careersportal.ie	Portal poświęcony sprawom kariery zawodowej
Krajowa Organizacja ds. Uczenia się Dorosłych	www.aontas.com	AONTAS
Krajowa Agencja ds. Dorosłych Uczących się	www.nala.ie	NALA
Rada Rodziców uczniów szkół ponadpodstawowych	www.npcpp.ie	Krajowa Rada Rodziców (National Parents Council) – szkoły ponadpodstawowe
SENO	www.ncse.ie	Krajowa Rada Edukacji Specjalnej

Dalsze kształcenie średnie, szkolenia zawodowe i kształcenie wyższe

Stowarzyszenie na rzecz Dostępu do Szkolnictwa Wyższego i Osób z Niepełnosprawnością <i>(Association for Higher Education Access and Disability)</i>	www.ahead.ie	AHEAD
Centralne Biuro Wniosków	www.cao.ie	CAO
Program edukacji i szkoleń w zakresie opieki nad dziećmi	www.dcy.gov.ie	Ministerstwo ds. Dzieci i Młodzieży
Program zapewnienia ścieżki dostępu do edukacji dla osób z niepełnosprawnością <i>(Disability Access Route to Education)</i>	www.accesscollege.ie	DARE
Fundacja na rzecz studentów z niepełnosprawnością	www.studentfinance.ie	HEA
Kursy edukacyjne i szkoleniowe na poziomie średnim	www.solas.ie www.etbi.ie/etbi-services/education-resources/further-education/ http://www.qualifax.ie/	Solas Rady ds. kształcenia i szkoleń Qualifax

Dla szukających pracy

Państwowe Biuro Zatrudnienia	www.welfare.ie/en/Pages/Intreo_home.aspx	Intreo
Poszukiwanie zatrudnienia na otwartym rynku pracy	www.welfare.ie/en/Pages/Work-Supports-for-People-with-a-Disability_holder.aspx	EmployAbility

Podjęcie decyzji o tym, co chcesz robić po szkole może zabrać Ci trochę czasu, ale pamiętaj, że jest wiele różnych dróg do osiągnięcia celów, które sobie postawisz.

Ważne, żeby dać sobie czas na przemyślenie tego, co chcesz robić i zaplanowanie przyszłego życia.

